

Güvenlik Sorunları, Adaptasyon ve Cumhurbaşkanlığı Sistemi

Nihat Ali Özcan*

Türkiye yönetim sistemini değiştirmek için referandumu gidiyor. Referandumun neticesi “evet” olarak tahakkuk ederse Türkiye Cumhurbaşkanlığı sistemine geçecek. Yeni sistem, her alanda olduğu gibi, güvenlik alanında da önemli değişikliklere yol açacak.

Bu makalenin ilk bölümünde Türkiye'nin güvenlik sorunları, nitelikleri ve mücadelesi genel olarak ele alınacaktır. İkinci bölümde, Cumhurbaşkanlığı sisteminin sözünü ettiğimiz sorunlarla mücadeleye sağlayacağı katkı üzerinde durulacaktır.

Günümüz de bu alanda çalışanlar güvenliği farklı biçimlerde tanımlamaktalar. En geniş manası ile güvenlik, bireyler, gruplar ve devlet için önemli olan değerlerin tehdit altında olmama halidir. Özgürlüklerimizi ancak güvende olmamız haline kullanabilmekteyiz. Bu nedenle özgürlük ve güvenlik yapışık kardeşler gibidirler.

Siyaset Bilimciler, güvenlik çalışanlar, durdukları yere göre güvenliği çok geniş bir yelpazede ele almaktadırlar. Genel manada güvenlik, sosyal güvenlikten başlayıp rejim, devlet güvenliğine kadar uzanmaktadır. So-

nuçta önümüzde güvenli gıdaya ulaşmaktan, çevre sorunlarına, iklim değişikliğinden, salgına hastalıklara, terörizmden, savaşa, mülteci sorunlarından, cinsiyet ayrımcılığına uğramamaya kadar uzanan uzun liste bulunmaktadır.

Sözünü ettiğimiz listenin uzunluğu ya da kısalığı, dünyanın her yerinde, her toplum ve her birey için aynı anlamı taşımadığı gibi önceliklerde aynı değildir. Jeopolitik konum, ekonomik gelişmişlik, politik düzen, kültür, güvenlik sorunları listesini uzatıp, kısaltabiliyor. Ya da öncelikleri değiştirebiliyor. Türkiye bu listenin ortalama uzunlukta olduğu ülkelerin başında geliyor. Kendisinde çok çevresinden kaynaklanan güvenlik sorunları ile baş etmek zorunda kalıyor.

Bu gün taşların bir türlü yerine oturmadığı, belirsizliğin hakim olduğu bir küresel düzene/düzensizliği yaşıyor, tecrübe ediyoruz. Bu tablo, orta doğunun bir türlü sakinleşemeyen gerilimli, çatışmalı bölgesel iklim ile birleşince, sorunlar bir kat daha artıyor ve karmaşık hale geliyor. Bize güvenliğin bölünemeyeceğini bir defa daha gösteriyor.

Etnik, dini, mezhepsel çatışmalar, enerji kaynakları üzerinde süre giden hakimiyet mücadeleleri, Filistin dramı, meşruyetini yitirmiş rejimler, iç savaşlar, çökmüş/aciz devletler, azalan su kaynakları, şehirlere göç derken güvenliğin güneyimizde uzanan topraklarda yaşayanların gündelik ve öncelikli sorunu olduğuna tanıklık ediyoruz. Suriye iç savaşı, DAESH sorunu, Irak'ta bir türlü dinmeyen rejim, etnik, mezhepsel mücadele bunlardan bazıları. Bu mücadeleyi/çatışmaları vekaleten yürüten, sürdüren bölge ve bölge dışı ülkeler. Sahipsiz, kontrolsüz silahların çarpan etkisi ile daha da çetrefilli hale gelen bir bölge de yaşamak zorunda kalıyoruz.

Ne yazık ki benzer tabloyu Kafkaslar'da da görmek mümkün. Toprakları Ermenistan tarafından işgal edilmiş Azerbaycan,

(*) Doç.Dr., TOBB ETÜ Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü.

Avrupa'nın, ABD'nin Rusya ile Doğu Avrupa ve Karadeniz'de devam eden mücadelesi bunlardan bazıları. Güney'de tablo farklı değil. Akdeniz'de enerji kaynakları üzerindeki tartışmalar, Kıbrıs konusu ülkenin enerjisini alan, zaman ayırmayı gerektiren uzunca bir listenin parçaları.

İçeride ise inanlarımızın hayatına kast eden, kaynaklarımızı tüketen farklı karakterde terör örgütleri var. Dışarıdan aldıkları destekle ülkeye, insanlara, mallara ve hayatlara kast ediyorlar.

Listenin başında Türkiye'yi bölmeye çalışan, dışarıdan destekli PKK terör örgütü geliyor. Suriye iç savaşı sonrası bölgede yaşananlar, ABD, Rusya ve AB ülkelerinin bu örgütle ilişkileri önümüzdeki dönemde sorunun farklı bir boyut kazanabileceğine dair ciddi işaretler taşıyor.

Öte yandan, gerek Irak gerekse Suriye'de devam eden operasyonlar DAESH üzerinde baskıyı arttırdıkça örgütün Türkiye'de devleti, insanları ve yabancıları hedef alması sürpriz olmayacaktır. Yine 15 Temmuz darbe girişimi ardından, desteğini aldığı bazı yabancı ülkelerle yeniden etkin hale gelmeyen çalışan FETÖ terör örgütü, bir tehdit olarak varlığını sürdürmektedir. Son olarak soğuk savaştan kalan bazı Marksist/etnik örgüt artıkları da buldukları ilk fırsatta güçlerini göstermenin, eylem yapmanın yollarını aramaktadırlar.

Bu tehditler, kırılgan çevresel koşullarla birleştiğinde, Türkiye için ciddi sorunlar oluşturmaktadırlar. Böylesine ağır sorunlarla yüzleşmek zorunda olan Türkiye'nin öncelikle geniş bir güvenlik sağlama hedefi, bu hedefi gerçekleştirecek stratejilere ihtiyacı olduğu bir gerçek. Söz konusu stratejilerin hayata geçirilmesi, ülke, rejim ve insanların güvenli bir ortamda yaşamını sürdürmesi politik liderlerin öncelikli görevidir. Bu ancak hızlı, zamanında ve etkili karar alınarak ve uygulamakla mümkün olabilecektir.

Güvenlik, sadece siyasi sınırların içerisinde mücadele edilerek sağlanamaz. Yeni tehditlerin coğrafi sınırların içine hapsetmenin mümkün olmadığını biliyoruz.

Türkiye gibi farklı karakterde güvenlik sorunu olan, geniş ve hantal bürokratik yapısı bulun bir ülkenin, güvenlik konusunda tüm mimarisini gözden geçirerek yeniden inşası ön şarttır.

Güvenlik mimarisinin ilk koşulu ise "gayretlerin birliğidir." Başka bir ifade ile devlet kurumlarının, sivil toplumun, bireylerin ve diğer aktörlerin güvenli bir Türkiye için çabalarını birleştirmeleri, güç, zaman ve mekan açısından uyumlulaştırmaları, senkronize etmeleri en uygun model ve ölçüde hareket etmeleri gerekmektedir.

Başkanlık sistemi farklı anlayışla sorunlara yaklaşmaya fırsat vermeyecek, devlet gücünün dağınkılığına son verecek, kaynakların ve güvenlik çabalarının tek elden yürütülmesini sağlayacaktır.

PKK, DAESH ve FETÖ gibi sorunlarla baş etmek için devletin sadece güvenlik birimlerinin değil, tüm diğer bakanlık bürokrasisinin de aynı hassasiyet ve anlayışla hareket etmesi gerekir. Özellikle, TSK, Emniyet Genel Müdürlüğü, Jandarma Genel Komutanlığı, Sahil Güvenlik Komutanlığı, Milli İstihbarat Müsteşarlığı, Kamu Düzeni Müsteşarlığı, Adalet, Ceza infaz gibi doğrudan ilgili kurumların sorunu aynı pencereden görmesi, mücadele ekonomisi, hukuk düzeni ve hızla müdahale ve mücadele açısından önemlidir.

Öte yandan güvenlik, Milli Eğitimden, Sağlık Bakanlığına, Aile ve Sosyal Yardım Bakanlığından, Ekonomi ve Dış İşleri Bakanlığına kadar tüm bakanlıkları, Üniversiteleri, bunlara bağlı onlarca genel müdürlüğün kurumun işbirliğini gerektirmektedir.

Dahası, güvenlik aynı zamanda sıkı bir özel sektör işbirliğini de gerektirmektedir. Çünkü özel sektör sadece güvenlik tüketen

değil aynı zamanda teknoloji, bilgi, tecrübe ve işbirliği ile güvenlik üretiminin en önemli girdi sağlayıcısıdır.

Bu kurumların gayretlerini, güçlerini birleştirilmesi ise ancak başkanlık sistemi ile daha kolay ve etkili sonuç almayı sağlayacaktır. Aksi takdirde her kurumun soruna farklı yaklaşması, özensizliği, anlayış farklılığı ve öncelikleri sorunu ömrünü uzatacak ve maliyeti arttıracaktır.

Bu nedenle, iş işten geçmeden, gayretlerin birliği sağlanmalı. Başkanlık uygulama-

sının somut sonuçlarının en iyi alınabileceği alan güvenlik alanı olduğu gerçeği göz ardı edilememelidir. Böylesine karmaşık bir sorunda somut başarı, ancak berrak zihinler, etkili strateji, açık görev ve sorumluluklar ile hukuka uygun olmayı ve geri besleme ile sağlanabilir.

Değişen güvelik ortamına uygun cevap vermek, değişen koşullarla adaptasyon ve ön alıcı hız ancak ve ancak karar verme süreçlerini azaltma ve etkinleştirme ile olabilir.